

-Pamebhamε

"Nimlɔɔ : 22 "Su : -Gblɔɔɔn -Kwε 2008

"Su -bha 'sëédhε -mü "Gwεεtaawo

'WɔɔN -TAɔNG -MA 'GÜ 'SËÉDHÉ

Ü faan dɔ ü –dewo draan- -sü -bha

-Pameame 'ö -kë -Gblüdë -a 'në -nu kö 'ka ka -gɔ kö 'ka ka -de 'kun -nu -gɔ. Kö 'ka ma 'ka
kwaa- naɔ -ma 'gü ka faan dɔ -a -wo pö -sü 'mε -nu 'ö 'waa mε -nu =gwëë bha 'aa -yö -oo ?
'sëédhε 'ka bha, -a -bën -bha -dedewo. Kwa -dega faan dɔ 'wɔn 'bha -bha, -a
zë -mε -nu yi ka faan -dɔ, -a 'wɔn -së -mü. Yi -dhε

Kwaa- =danwo pö "sε 'gü -wɔn

-dhεkpacyi =plε ya- 'ka

'Sëédhε 'ö mε -nu 'wo-
kë -sü -wɔn -bha

"Maadhö

"Maadhö

-A "su -yaaga -naa
=nε'sëédhε 'ö -kë
atesitasiong 'ka "kwi
-wo 'gü bha, mε -nu
-wa kë -sü -bha
"Maadhö. 'Sëédhε bha
=ya kë 'mε 'ö- gɔ -yö
-mɔɔ -a -bha 'ö "ta kpɔ-
'ka kwaa- "sε ya- 'gü -
dhε "pεpε =gban 'gü. Ya

kë "dhü kö 'mε 'ö
'kaatö didanngtite 'yaa
ü -gɔ, kö -yö -së kö 'ü
'dho ü -bha kë -dhε 'gü.
-Waa pö woo- kë 'pë 'ö
mε 'dhö nu, wo -mü :
ü -dea nεsanngsü
'sëédhε do 'dhö,
ü -dea =fotoo -gɔ
"kplüdhe =plε 'dhö,

ü dë "iin ü dhe -a
'sëédhε ga do
(=nεsanngsü "iin
'kaatö didangtite)
'dhö,
'wëë- këng =plε 'dhö, -
a -nu 'ka.
=Ya kë "dhü kö 'pë 'ö-
-nu -wɔn 'dhö 'dhö kö
wo =në 'ö 'wo bha.

"Kεε -kwaa 'gü ma -së
'ka, 'mε 'ö- -dhε 'dhö-
-bha kö -wo 'sëédhε
bha kë, wo -mü kwaa-
"Kɔdivuaa -sε ya, -a 'gü
-mε -nu -de -slɔɔ =në-
-nu 'ka. 'Mε -nu 'ö 'wo
go "sε "wεε 'gü, -a -nu -
bha 'yaa -mü
tongtongdhö.

L'orthographe DAN

Voici ce que nous pouvons utiliser pour savoir lire et écrire en langue dan.			ëë	"këë	daba	ü	'gü	intérieur
Les consonnes et les voyelles que vous ne voyez pas ici sont les mêmes qu' en français.			ën	'kën	rassasier	üü	"güü	amère
Attention:			ëën	=klëën	entourer	ün	=blün	miette
1. c, h, j, qu et x n'existent pas en dan.			εa	"kpεa	sec	üün	glüün	rouler
2. r ne se trouve jamais au début d'un mot.			εan	gεan"	scorpion	ü	"gü	brûler
Voici le reste de l' alphabet :			gw	-gwë	caillou	üü	"bhüü	tarir
Lettres Exemple	Traduction		in	"bin	fleur	u	"tu	oreille
Aa	"kaa	gale	iin	"iin	ou	uu	"tuu	sauce
An	"gan	tirer	ɿ	"wɿ	parler	-Wo 'dho -kɔ (Les tons)		
Aan	saan	cadeau	u	"gbu-	fort			
aɔ	kaɔ	perdrix	kw	=kwaa	main gauche	très haut		"dhü arbre
aɔn	'daɔn-	araignée	ng ¹	gbeng	nuît	haut		'kɔ maison
bh	-bho	cabris	oo	-zoo	chenille	moyen		dë père
dh	dhe	mère	ɔ	'pɔ	credit	bas		=zε termite
ee	=wee	sel	ɔn	"yɔn	huile	très bas		-dhɔ amour
ε	"pε	déchirer	ɔɔn	=yɔɔn	sang	très haut + très bas		"klang- singe
εε	=wεε	moquerie	ö	pö	dire	haut + très bas		'yënnng- soleil
εn	-gen	piéd	öö	töö	panier	moyen + très bas	saa-	savon
εen	=gblëen	long	u	"su	lune	bas + très bas		=göö- iroko
ë	pë	chose	un	bun	tombeau	moyen + très haut	gean"	scorpion
Dhioo		'ö	uun	=yuun	asticot		kpuu'	souche

-Kwaa "Kɔdivua -sɛ 'gü -wɔn

"Ta 'kpɔsü =ya kɛ -sɛ "tüng ya- 'gü

Kwa -mɔɔ -bha 'kwa
-Zaan nuwɛɛ bho. -Ya
=mɔɔ -kwɛ "sɔɔdhu
waa- ö taa -dede -bha,
"ta 'kpɔsü 'ö gun kwaa-
"pɛɛn -ta =ya gun =ya
kɛ -dedewo "bhadha
'ka. -Glü zü 'dhö bho
=zang -nu -yɛɛ 'ö gun
ziaan- -yö mɔɔ -kaɔng
-iisiö ö ga do -bha. 'Ö
sü -kwɛ **2006** -bha 'ö yö
'ka -kwɛ **2007** -bha, 'yö

to -kaɔng -yaaga ö ga
do 'bha 'ka.
"Kɛɛ do 'ö 'kwa wo =dɛɛ
ya, kwaa- "yuu -mü.
=Zang -nu -yɛɛ bha, 'ö
sü -**Dukwitaa (Duekue)**
'ö nu 'ka 'Biya ya, =ya
'to "sɔɔdhu. -A "sɔɔdhu
-ziaan 'ö 'wo "dhü bha,
mɛ 'bhaa lɔɔ. Mɛ =gban
-wo -to woo- go 'gü.
=Ya 'go yö -zɛ 'gü, kö go
ziö 'sɛɛdhe -yö kɛ ü -go,
ü -mɔɔ -bha 'ü "ta sü

-bha. "lin -a 'dhe -ziaan
'ö waa- pö woo -ya go
-maa ('viɔng) 'gü 'wo-
sü (pasipɔɔ) oo, yɛ -kɛ
-bha 'sɛɛdhe ya kɛ 'zü ü
-go ü "ta -kpɔ -a -bha.
"Kɛɛ kö 'ö gun -lɛɛsü
'yaa gun "dhü.
'ö go "Maadhö 'ö nu
Bannggɔɔ "sɔdha -nu
'wo kwaa- "pɛɛn -ta -a
-nu -bha -yɛɛ -yö =plɛ
-A do -yö Zeedhö, 'yö-
do 'dhö "**Lugwaadhö**.

-u -bha 'ö bha, 'wɛɛ-
-kaɔng "sɔɔdo =nɛ 'mɛ
"dhü 'ö- bho -a -nu -hɛ.
=Ya kɛ "dhü kö ziaan
'yii kɛ -sɛ =naa bha -ee?

"Kɛɛ 'wɔn do 'ö dho 'to
kwa "yaan yö mü =dhe
ü bha 'sɛɛdhe 'ö bhii
"ta 'sü- -bha bha 'ya
'dho kɛ 'sɛɛdhe 'ö =ya
ga, -a 'ka.

"Kpungtaadhe -wɔn -bha

'Wɔn 'ö -gban

"sinima -bha

"Sinima -nu 'ö- -nu gɔɔ 'gü 'yaa =gblɛɛn: **Fika**

Troo 'ö -kɛ "sinima
-troo 'ka bha, -a
tiaandhe do -yö kɛ -ke
"Kɔdivuaa -sɛ ya- 'gü
"su 'ö -kɛ -gblɔdhe 'ka
(mɛ-) 'ka bha- 'gü.
"Sinima -mɛ -nu -wo kɛ
-go -dhe =gblɛngblɛn -
nu 'gü, "sɛ -nu 'gü 'wo

nu. "Sinima gɔɔ 'gü
klöklö -nu 'ö 'wo "dhü
bha, 'wo -ya -a kɛ -sü
-bha, -a "sɔɔdhu -naa
=nɛ -kɛ "dhü 'Biya bha.
"Sinima dɛmɛ 'ö kɛ
genyɛn -yö -go mɛtii
"sɛ 'ö -kɛ Marɔkɔ 'ka
bha, =nɛ- 'gü. -Wa

-dhe **Dhasidɛ El Uali. El**
Uali bha -yö -do Dö
Dhazo **Ganɛmtɔɔ 'ö go**
Buukina -sɛ 'gü, =nɛ-
"piü. Ganɛmtɔɔ bha
=nɛ 'ö kɛ genyɛn -kwɛ
'ö -ziö ya- 'ka (2007).
'Fɛtö bha- -ta "sɛ -go
"dhiü -mɛ -nu

-tiaandhe =gban -wo
-gun -a -ta. Plesidanng
gbagbo -yö -gun
-dhekpacyi -blɛɛsü 'ka
mü.

Mɛ =slɔɔ -pɛ -nu -wɔn

'Wɛɛ- -yö sɔ "zu -sü 'gü 'Biya

"Kwi -a "su 'ö -kɛ Fevrie
'ka 'ö kwa -zɛ 'kwa- -
dhe kwa -wo 'gü -**buu**

'**kpɛii**- bha, -a 'dhe 'ö -ziö
ya -a -bha -dhekpacyi
"sɔɔplɛ bha, zuudhalisü

-nu -wo kɛ =Faniko -nu
'ö 'wo sɔ -zu 'Biya, sɔ
"zu -dhe 'ö **Bannngo**

-**kpɛnnnga** -ta bha, -a
-nu dhɛɛ" -kpɔ "ni 'wo
'wɛɛ- =slɔɔ "iin 'ö 'waa-

=slɔɔ, -a -wɔn 'ka. So "zu -mɛ -nu 'ö 'wo "dhü bha, -wo -go Mali -sɛ, Buukina -sɛ, Nizixɛ -sɛ 'ö -da 'ka- "wɛɛ 'bha -nu -bha -a 'gü. Gɔɔn- -nu -de -slɔɔ 'waa -mü, dhebɛ -nu 'pö, -wa -nu kpö mü. =Dhe -waa -nu dhɛ" bha- 'kpɔ=dhe -kɔ bha- 'dhö, 'yö 'wo- pö wo 'wɛɛ- -slɔɔ. Wo so do -zu 'wɛɛ- -kaɔng do "kɛɛ -yö -sü so suu -bha. So "gblüv -gblüv -u 'wo -kɛ=dhe 'ginö 'dhö, -a -nu -bha sɔnn g -yö -de -ta. -A mɛ do 'ö 'wo- -

dhe -a -nu kpö 'gü mü, **Amadu Ouedraogo**, 'ö yö -zɛ 'ö -ya so "zu -sü -bha, 'ö- **-kwe =ya kɛ -kaɔng =plɛ (20)** -ya -pö wo so -zu saa- 'wo- dhe "kabakou 'ö -waa pö "dhü kö -wa -pö -gwɛ bha, =nɛ- 'ka. -A -gɛn -mü =dhe -a sɔnn g 'yaa "gblü-. -Yö "dhü tɛan- 'ka=dhe saa- -tiaandhö 'yaa -mü, "kɛɛ woo- kɛ =dhe. =Ya 'go mü, "yi 'ö 'wo so -zu 'ka bha, 'yaa -tiaandhö 'pö "kɛɛ -a "slɛ 'yaa 'dhö wo -gɔ.

Amadu -ya -pö =dhe yɛ bha, 'wɛɛ- -dede -ya'gü. -Yö mɛ -nu 'gü pɛ -bhaasü -dede 'ka "dhü tɛan- 'ka, "kɛɛ 'wɛɛ- -ya 'gü. 'Wii 'wɛɛ- =slɔɔ 'gbɛ -dhekpacyi -bha, 'yö -kɛ **'wɛɛ- "gblüdo (5000)**. -A 'dhe 'ö =ya dhi -nu -gɔ, -wo **'wɛɛ- "gblü do ö -ta "sacdo (8000)** -slɔɔ. =Ya kɛ "dhü kö 'ö sü 'wɛɛ- **"gblü -kaɔng -yaaga (150.000)** -bha 'ö yö 'ka **"gblü -kaɔng -yiisiö ö ga "saaga**

(240.000) -bha, wo- -lɔɔ =nɛ wo bha.

=Ya kɛ "dhü kö -dhe bha- 'gü, kö -ya -zɔn =dhe yɛ -bhaasü 'yaa 'dhö. -Ziaanwo, do 'ö 'kwa- wo =dhe ya, yɛ 'ö mɛ -nu 'wo- dhe yɛ -bhaasü kö yö =nɛ =nac =ya 'to- 'gü. 'Ö -ya kɛ kɛwɔn -zɛ 'ka, kö 'mɛ 'ö -kɔ =ya =mɔɔ- -bha, ü -mɔɔ -bha 'ü ü bha pɛ -kɛ ü 'flɛɛ- 'gü. 'Wɔn 'dhe 'kö bha, 'yöö- -wɔn 'yaa- 'gü.

'Wɔn 'ö -gban -potaasü -wɔn -bha.

'Wɔn 'ö -ban slaa" -wü -nu -bha

Wü -nu 'ö 'wo -tosea -kɛ mɛ "bhü- -nu kwa "piü, 'ö 'wo -kɛ : **'gbɛn- -nu, "gwannɛ (yɔɔn)" -nu, =wɔɔ -nu waa-dengdɛmlɔɔ** -nu 'ka bha, -a -nu zua -sü zü -yö kɛ -bho "su 'ö -kɛ -gblɔɔɔn 'ka 'ö "kwi -zɛ 'ö- bha -dhe Avrilö bha, -a -bha -dhekpacyi -kaɔng do ö ga do 'ka 'pö- -nu 'ö 'wo -kɛ Azope, Alepe, Agbovilö -nu 'ka bha- 'gü. -Dhekpacyi -kaɔng do **(10)** 'gbaandhö =nɛ 'ö

wü -naa =dhɔtrɔɔ -nu 'wo kɛ -kɛ -a -bha. "Kwi -pö "pɛpɛ "dhe 'kö 'wo to, -a -nu -bha yöö kɛ 'pö. =Ya kɛ "dhü kö -kwa kwa "tu do kwa -ta -sɛ 'ka kö kwa -bha yi =ya =loo, kö 'ya 'dho kɛ- kwa tii' 'ka -wɔn 'ka. Guvɛɛnöma -ya -pö =dhe, kö wü -nu bha -a -nu zua "tüng kö bha kö -yö ziö 'mɛ 'kö -a -bha wü -nu -ta, -a -nu zɛ =nɛ woo- wo. -A -dhiang 'yii 'dho 'dho- dhe 'bha -bha 'bha 'gü. -A

-gɛn -mü =dhe wü -naa "yua bha, kö -yö kɛ -nu -bha, kö -wo mɛ 'kun, -a "dhiü -ya -dhe -mü 'mɛ 'ö 'wo- kun bha, -a ga -sü 'ka.

=Minisü 'ö 'wɔn 'dhe bha 'ö -gban -a -bha bha, -ya -pö -da 'ö =dhɔtrɔɔ -nu woo bho wü -nu zua -sü -bha bha, "su =plɛ =nɛ 'ö woo kɛ- -bha "Kɔdivua -sɛ bha, -a -to "dhü -sü 'gü.

Metii "sɛ -nu -to "dhü -sü 'gü, 'mɛ -nu

'ö 'wo ga "yua -nu bha -a kɔɔ, -wo mɛ mɛ "gblü -kaɔng "sɔɔdhü **(50.000)** -kwe -bha "kɛɛ -a 'kpɛi- -dhe -yö -kɛ 'nɛ -nu =nɛ- -nu 'ka.

Kaa- "Kɔdivua -sɛ ya 'gü, -a 'gbɛn- -naa "yua oo, wü -kpɛɛ -nu 'wo -tosea -kɛ mɛ "bhü- "piü -a -nu -bha "yua oo, -a -nu -nu -sü -dede kö -wo mɛ zɛ, -a zü -yö -bho -kwe "gblü =plɛ -waa -kwe "sacdo =nɛ- 'gü **(2006)**.

'Wɔn 'ö -gban troo -nu -bha mɛ wɔkɔ -nu 'gü

"Tan bho -mɛ -nu 'ö 'wo "kpungtaa -a -nu -kpan 'kpɛi- 'ö woo bho wo 'kwɛɛ-

Danwo pö -me -nu -kpö bha- 'ka -kwe do ya 'gü 'wo -Kɔnnɔgo "se =dhe 'ö yöö -kë kuba-
 kwaa- "su 'ö -kë (2008) 'gü. 'gü, 'wo- -nu -dhe "dhü bha, -a -blesü
 -gblɔdhe 'ka, 'ö "kwi "Pikungme, -wo -dho =në yöö -kë
 'dhö ö bha pë -dhe Dhiang -wo kpɛnnɔdhö "tan 'ö -gban "bü 'gü "kpungtaadhe -to "dhü
 'zuɛn- bha -a 'ö me =gban 'nii- yöö "tan -bha, -a bho- -dhe -sü 'gü bha. -Kwaa 'wɔn
 -dhekpacyi -kaɔng do ö tan -a -bha "iin 'ö dho bha- 'gü -dedewo do =dhe "kpungtaadhe
 ga do 'ö sü -bha, 'ö yö 'to- me =gban "tuudhö yö -mü : Metii "se waa- -yö "pe -sü 'ka- 'gü
 'ka -a -kaɔng do ö ga yö -mü : Metii "se waa- "sɔɔdhu. Metii -nu kwa
 "sɔɔdhu -bha (11-15), "tan bho -me -nu Kuba "iin Aflikö waa- -bha -kɔ "pɛɛn -yö mü,
 "gblügbü 'ö 'wo Kuba -gɔ -nu wo. 'yö "kwi -nu -bha 'dhö
 "kpungtaa, -a -nu -Dhe bha- 'gü, 'wɔn 'ö 'Wɔn bha- -ta, 'me -nu
 =gban -wo -dho wo 'ko 'ö 'wo dho -kë- "tan bho Troo 'kpii- bha -kë 'ö
 yö 'ka me tii "se 'bha 'ö -me "gblügbü -nu 'ka 'ö yöö wo "dhü bha, -a
 'wo- -dhe Kuba 'ö -ya -kɔ dho "ye -a -nu -bha -gen -mü =dhe -kë "dhü
 -sü 'a =Dhamlɛɛken mü, -wo -dho =mɔɔ me kö -yö -kë me -nu -kpan
 -dhe "sɔɔ 'në 'bha wo -kaɔng "sɔɔdhu -nu 'kwëë- -gen 'bha -nu
 bha, -a 'gü -dhekpacyi -bha 'ö 'wo- -nu =trɔɔn 'ka me "bhu- -nu suu
 -tun -dedewo =kö "bü nu. -Kwaa 'wɔn dɔ- 'ka =gban -gɔ.

"Yu -wɔn

Gondënë do 'ö =dua ö -dea =geebë -gɔ

Gondënë do =loo 'ko -ta 'yö- pö ö zë. Kö n -dega 'zlaan- =dhoo, 'bha =sua -kë.
 bha -a -dhe "Daan- bha boo -glɛɛn bha- 'ö -ya ya, -yö dü -kë, -Më 'ö -kë 'yöö 'bhaa
 'Me bha 'yö =geebë -dhe : «Boo -glɛɛ, kö 'bha 'dho -a -maawɔn pö -yö ü zë »
 "gbu- do kun 'yö nu- ma dhebë -nu -wo dü, 'to-. -A zë. Kö mang
 'ka ö -gɔ 'kɔdhi 'gü kö -a -nu zë. Ma =në 'a- =de 'pö kö 'a dü -kë,
 -yö düme -nu zë. -Aga pö. Kö ma 'në -nu ya "ɔɔ"! ɔɔ"!» 'Yö- 'zlaan-
 'yö ö bha me =gban me 'bha -yö dü -kë -a 'dhö pö- -dhe : « N

"Gwënnɔ

«-Gleng -yö =dhe sɔ 'dhö, 'me 'ö ö -bha kun -së 'yö -dhii 'yaa -ya -bha»

Pë -Wlangda -sü

Kwaa- 'sëedhe do -yö yö -sü Nu Yua 'ka. -A "dhɔɔ -bha -Yö Ibɛɛ -gɔ. -A -bha "nimlɔɔ =nɛ:
 'ka "kpɛnnɔ 'ö -kë =dhɔtrɔɔ "Maadhö Pasitëë Iba Andre 06107157
 'sëedhe 'ka 'wo- -dhe 'Pë 'ö "piü UEESO. 'Yö 'bha 'dhö

'Wɔn yaa -kë -sü =ya sɔ =dɛɛ -dedewo

'Në dhebë 'në ya, -a -kwe -yö kaɔng do ö ga do 'yö dho ö dhuëë- =keng- 'yö- dhuëë bha 'ö 'gu

'Ka ka bo 'sëedhe ya- -wo pö -sü 'ka, 'wɔn 'bha =ya -kë ka -gɔ kö 'ka pö yi -dhe, -ka 'sëedhe -kë kö 'ka bɔ.
 Yii- 'dresü -mü 08 BP 857 Abidjan 08 'ka. Tel. 08 18 08 88 / 06 39 04 88

'Me -nu 'ö 'wo 'sëedhe 'ö ya- -kë, wo -mü =Sai Zoziasü , "Dhɔɔgbö Zafe, =Kesü Mɔyan Dhifɔngsü, Valangten Vidrinö waa-
 Edhena Pedhekwalösökaya 'ö- -nu =gban =ple 'wo go Dhusi 'ö -da "Anesü 'ö go 'Suisü , -a -nu 'ka.

do- -bha.

-Pamebhamε

"Nimlᵀᵀ : 22 "Su : -Gblɔɔn -Kwε 2008

"Su -bha 'sëédhε -mü *"Gwεεtaawo*
